

Farkas Ferenc

(1892–1980)

Családi háttér és tanulmányok

Farkas Ferenc 1892. május 27-én született a Sopron vármegyei Kismartonban, római katolikus vallású családban. Az ősi Veszprém vármegyei nemesi származású kisbarnaki Farkas család sarja, amely egykoron Vas és Zala vármegyében volt földbirtokos. Édesapja Farkas Ferenc (1849–1937), Kismarton szabad királyi város főjegyzője, majd rendőrkapitánya, édesanyja pedig csáfordi és potyondi Pottyondy Gizella (1864–1921) volt. Ferencnek három testvére született: kisbarnaki Farkas Mária (1888–1962), Kisbarnaki Farkas Gyula (1894–1958) egyetemi tanár, valamint kisbarnaki Farkas Irén (1896–1955), aki tanárnő volt.

Farkas Ferenc 1920. június 16-án Kemenesmagasin vette feleségül szögteleki és wimmersspergi Wimmer Jolánt (Pozsonyzávod, 1899. december 27. – 1964. október 22.), házasságukból egy lány (1921. május 4-én Éva) és egy fiú (1924. december 5-én a később hivatásos honvédtiszt, páncélos hadnagy, az 1944. október 8-án Szentesnél hősi halált halt Ferenc) született.

Farkas Ferenc magyar anyanyelvén kívül németül tökéletesen, franciául pedig gyengén beszélt.

1898-tól 1902-ig a kismartoni elemi iskola, majd 1902–1906 között a kismartoni polgári iskola négy osztályának jeles eredménnyel való elvégzése után, 1906–1909 között a soproni honvéd főreáliskolát végezte el teljesen díjmentes állami alapítványi helyen, majd azután magánszorgalomból Budapesten érettségi vizsgát tett. 1909-től 1912-ig a magyar királyi honvéd Ludovika Akadémián a gróf Eszterházy-féle alapítványi helyen folytatta tanulmányait, ahol jeles előmenetelű volt, tanárai pedig „igen derék, törekvő” akadémikusnak ismerték.

Katonatiszti pályafutása

Farkas Ferenc katonatiszti pályafutását 1912. augusztus 18-án hadnagyként kezdte a soproni magyar királyi 18. honvéd gyalogezredben, ahol századtiszti szolgálatot látott el. A Nagy Háború kitörése után rövidesen, 1914. november 1-jén főhadnaggyá nevezték ki alakulatánál, amelynek századparancsnokaként harcolt az orosz hadszíntéren. 1915-ben egy ellenséges géppuskalövedéktől sebesülést szenvedett Lutowiskánál, majd a budapesti Hold utcai hadikórházban megoperálták. Azután a pozsonyi Csonka és Béna Katonák Intézetében lábadozott. 1916-ban a magyar királyi 7. honvéd huszárezred pótszázadának parancsnoka volt Pápán és Tapolcafőn, közben elvégezte a császári és királyi léghajó csapatok műszaki tanfolyamát Fischamendben. 1917-től az első világháború végéig a 18. honvéd gyalogezredben szolgált, először a román hadszíntéren vezényelték, ahol az Ojtozi-szorosban küzdött a Kárpátokban, majd 1917. június 1-jétől ezredsegédtisztként teljesített szolgálatot. 1917. november 1-jén századossá nevezték ki. 1918-ban az olasz hadszíntéren harcolt, a júniusi piavei offenzíva során a Montello hegyháton, majd a Piave mentén Sompradónál. 1918 szeptemberében a magyar királyi 37. honvéd gyaloghadosztály alárendeltségében szállították át ezredével a világháború nyugati frontjára, ahol a németekkel együtt Verdun, St. Dié, Blamont körzetében tartózkodott november elejéig, majd gyalogmenetben vonult alakulatával Pforzheimig, onnan pedig vonaton szállították Sopronig. Hazatérése után, 1918. december 1-jén rokkantként nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt. A proletárdiktatúra idején a bécsi Teleki-féle Antibolsevista Comitével és a Lehár Antal vezette ellenforradalmi csoporttal való kapcsolata miatt Szombathelyen letartóztatták, és bíróság elé akarták állítani, de a kommunista rendszer időközbeni összeomlása következtében kiszabadult.

1919–1921 között a Vasvármegyei Katonai Parancsnokságon szolgált Szombathelyen mint szolnoki Jármű Elemér ezredes segédtisztje. A vezérkari minősítés elnyerése érdekében 1921–1923 között elvégezte a legrangosabb magyar katonai tanintézetet, a magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia tiszti továbbképző tanfolyamát (más néven a vezérkari tiszteket képző Hadiakadémia, amely a trianoni békediktátum vezérkari képzést és vezérkar működését tiltó rendelkezései ellenére már 1920 őszétől működött a Pálffy tüzérlaktanya területén – ma a Zrínyi Miklós Laktanya és Egyetemi Campus –, és a fenti megnevezés alatt rejtették). 1923. szeptember 1-jétől a szombathelyi 3. honvéd vegyesdandár-parancsnokság kiképzési osztályát vezette. A vezérkari tiszteknek előírt időnkénti csapatszolgálatot is teljesítette, hiszen 1924. május 3-tól fél éven át a szombathelyi 5. honvéd gyalogezred II. zászlóaljában szolgált.

Farkas Ferenc századost 1924. szeptember 1-jétől a budapesti magyar királyi Honvédelmi Minisztérium VI-7./k. osztályára (közlekedési ügyek) osztották be, de szolgálatteljesítésre a szombathelyi 3. vegyesdandár-parancsnokságra vezényelték, ahol 1928. május 1-jén vezérkari őrnaggyá nevezték ki. Közben 1927. március 1. és május 31. között az 5. honvéd gyalogezred II. zászlóalját vezette Szombathelyen. 1928. szeptember 1-jétől a Honvédelmi Minisztérium VI-6. osztályán (szabályzatszerkesztés) szolgált. 1930. július 1-jén a Budapesti Szabályzatismertető Tanfolyam (az 1920-tól létezett Hadiakadémia leplezett megnevezése abban az időszakban) harcászattanára lett, 1933. november 1-jén pedig alezredessé nevezték ki beosztásában. 1935. július 15-től a budapesti Honvédelmi Minisztérium újonnan létrehozott I/d. osztályának vezetője volt, amely a Honvédelmi Minisztérium és a társmisztériumok között felmerülő szervezési kérdéseket intézte. 1936. november 1-jén vezérkari ezredessé nevezték ki beosztásában. Közben 1936. január 1. és június 30. között fél éven át csapatszolgálatot látott el, jelesül a budapesti 1. honvéd gyalogezred parancsnoka volt. Az 1938 előtt, a trianoni megszorítások miatt csupán titokban működött Legfelsőbb Honvédelmi Tanács ténykedése a magyar fegyverkezési egyenjogúság elismerésével (az 1938. augusztus 22-én Magyarország és a Kisantant között létrejött bledi egyezmény aláírása következtében) nyílttá vált, ezért a vezértitkárság feladatát korábban ellátó Honvédelmi Minisztérium I/d. osztályát megszüntették. Imrédy Béla miniszterelnök jó szervezőkészsége és széles körű ismeretei okán miniszterelnöki államtitkári tisztséget ajánlott fel Farkas Ferenc ezredes számára, amelyet ő nem fogadott el. Előljárói a Honvédségnél mutatott szolgálati teljesítményét 1926 és 1930, valamint 1933 és 1937 között kiválóra minősítették.

A Ludovika Akadémia parancsnoki beosztásában

Farkas Ferenc 1938. október 1-jétől a honvéd Ludovika Akadémia I. főcsoport, majd a honvéd Ludovika Akadémia parancsnoki beosztását töltötte be – a szokásos négy év helyett öt éven át – 1943. augusztus 20-ig, közben 1940. szeptember 1-jén vezérőrnaggyá, 1943. február 1-jén pedig altábornaggyá nevezte ki őt Magyarország kormányzója.

Farkas Ferenc ezredes-tábornok parancsnokságának időszakára esett a magyar királyi Honvédség hivatalos visszatérése az általános védkötelezettségre, ami nagy volumenű mennyiségi és minőségi fejlesztésekkel járt együtt. A változások természetesen leképeződtek a honvédtisztképzésben is. A nagyobb létszámú hallgatói évfolyamok mellett új fegyvernemek, műszaki újítások, fegyverek oktatását is bevezették, valamint a kiképzés ütemének gyorsítására is szükség volt. Farkas Ferenc parancsnoksága alatt kétszer is előfordult, hogy egy évben két évfolyamot avattak fel tisztekké (1939. január 15-én és augusztus 20-án, valamint 1942. június 18-án és december 6-án). Ezeket a feladatokat Farkas Ferenc sikerrel oldotta meg. A parancsnok a hagyományápolás terén tovább folytatta az elődei által megkezdett munkát: a különböző fegyvernemek védőszentjeinek szobrokat állítottak a Ludovika Akadémia kertjében, 1939 folyamán Szent Lászlónak (a gyalogság), Szent Borbálának (a tüzérség), Szent Györgynek (a lovasság), 1941-ben pedig Szent Kristófnak (az 1940 óta létező gyorsosztály – kerékpáros, gépkocsizó lövész, páncélos – hallgatóinak védőszentje). 1940-ben helyezték el a Ludovika Akadémia kertjében Sigmond Olivér akadémikus Móricz Sándor ezredesről, az *alma mater* első igazgatójáról készített mellszobrát. A Ludovika akadémikusai az ország területi gyarapodása – vagyis az 1938. november 2-án kihirdetett első és az 1940. augusztus 30-án meghozott második bécsi döntés következtében a Felvidék déli részének, továbbá Észak-Erdély visszacsatolásának – időszakában Farkas ezredessel, majd tábornokkal az élükön vettek részt az 1938. november 11-i kassai, majd az 1940. szeptember 15-én lezajlott kolozsvári bevonulásban, továbbá 1941. március 23–24-én az 1848–49-es zászlók Szovjetunióból történt hazatérése alkalmával a budapesti Keleti pályaudvaron a zászlók fogadásán, majd a Hősök téri rendezett ünnepségen, valamint a lobogók Hadtörténeti Múzeumba való kísérésén. Farkas tábornok 1942 augusztusában saját kérésére hathetes szabadságát az orosz hadszíntér doni frontszakaszán töltötte, meglátogatva a Ludovikáról kikerült fiatal tiszteket. Augusztus 25-én Jány Gusztáv, a 2. magyar hadsereg parancsnoka megsebesült, őt távollétében Csata Lajos altábornagy, a IV. hadtest

addigi parancsnoka helyettesítette, Farkas vezérőrnagy pedig átvette a pécsi IV. hadtest parancsnokságát a Donnál, s részese volt a közben lezajlott korotójaki csatának. A Ludovika Akadémia parancsnoksága alól csak az 1943-as tanév végén mentették fel.

Katonai pályafutása 1943–1945-ben

1943-ig a végig kiváló minősítésű Farkas Ferenc tábornok hagyományosnak mondható katonai életpályát és karriert futott be. Beosztásai, ambiciózus egyénisége, közszereplései és a cserkészmozgalomban betöltött funkciója által jóval több politikai és társadalmi kapcsolata volt bel- és külföldön, mint a legtöbb tábornoktársának. Nevét is sokkal többen ismerték, mint más tábornokokét. Horthy megbízott benne, a közvélemény pedig inkább anglofilnek, mint németbarát-nak tartotta. 1943. augusztus 21-én a debreceni VI. honvédhadtest parancsnokává nevezték ki. Az ország 1944. március 19-én bekövetkezett német megszállása kapcsán mozgósította a neki alárendelt csapatokat, azonban ellenállást nem fejtett ki. A debreceni repülőteret megszálló német ejtőernyős különítmény zsidóellenes atrocitásait viszont sikerült erőteljes karhatalmi fellépéssel megfékeznie. 1944. április 15. és október 13. között irányította a Kárpátok előterében felvult 1. magyar hadsereg alárendeltségébe tartozó hadteste harcait a Tatár-hágó körül, mintegy 90–100 km széles arcvonalon. A szovjetek július 13-án áttörték az 1. magyar hadsereg arcvonalát, s német követelésre Beregfy Károly vezérezredest, a hadsereg parancsnokát (akivel Farkas tábornoknak sok súrlódása volt) leváltották. Farkas altábornagy 1944. július 26. – augusztus 1. között rangidős tábornokként az 1. honvéd hadsereg megbízott parancsnoka volt (a VI. hadtest parancsnokságát is megtartotta). Jó szervezőképességével sikerült az áttörés okozta pánikon úrrá lennie, és sikeres ellentámadást hajtott végre a szovjetek ellen. A hadsereg arcvonalát visszavette a Kárpátok gerincére, a Tatár-hágót pedig a háromszoros túlerő ellenében sikeresen megtartotta. Közben egy fontos, de kevésbé ismert epizód egyik főszereplőjévé is vált: a magyar–szovjet fegyverszüneti tárgyalások kapcsán az első kapcsolatfelvételt megvalósító magyar csoport (báró Aczél Ede vezetésével) az ő arcvonalán lépte át a frontot 1944. szeptember 16-án, és ott is tért vissza. 1944. október 13-án Horthy kormányzó a budapesti hídfő parancsnokává nevezte ki, sőt a Lakatos-kormány esetleges lemondása esetén őt kívánták egy új kabinet megalakításával megbízni, amire végül nem került sor. A tervezett fegyverszünet biztosítására a fővárosba

rendelt csapatai nem érkeztek meg, így azok hiányában nem játszott szerepet az 1944. október 15-i eseményekben. A kormányzói proklamáció elhangzásakor felkészületlenül, zavarodottan szemlélte a Ludovika Akadémián berendezett törzsszállásán a rohanó eseményeket. A hatalomra került nyilas vezetés Farkas tábornokot a kormányzó hívének tartotta, megvonták hídfőparancsnoki megbízatását, s 1944. október 16-án felmentették a VI. hadtest parancsnoksága alól. 1944. október 23-tól országos elhelyezési kormánybiztosi beosztást látott el Nagycenken, 1944. október 31-től vezérezredesi rendfokozatban. Neki kellett gondoskodnia az illetékes szakminisztériumok döntése alapján a hadműveletek által veszélyeztetett közintézmények, közhivatalok, gyárak, személyek és állatok Dunántúlra, illetve Németországba történő kimenekítéséről. Állását felhasználta arra is, hogy a polgári lakosság felesleges kiürítését (például Budapestről) megakadályozza. Közben november elején megkeresték, hogy álljon a katonai ellenállási mozgalom élére, ő azonban nem vállalta el ezt a feladatot.

1945. január 8-án felmentették országos elhelyezési kormánybiztosi állása alól, és vezetői tartalékállományba helyezték, Nagycenken élt. 1945. február 1. és 1945. májusa között a honvédelmi miniszter és a honvédség főparancsnoka törzskülönítményébe beosztott vezetői tartalék volt, tulajdonképpen beosztás nélkül maradt a háború végéig. 1945. január–februárjában zajlott a sopronköhida-i fegyházban a Horthy-féle kiugrási kísérletben részt vett tábornokok és törzstisztek pere a Vezérkar főnökének Bírósága előtt (amelyet 1939-ben hoztak létre, és a háború idején az államellenes bűncselekményekben történő ítélezésre volt hivatott). Mivel az egyik vádlott (dálnoki Veress Lajos) vezérezredes volt, ezért Beregyfő Károly nyilas honvédelmi miniszter a törvényszék egyik tagjának Farkas Ferenc vezérezredest rendelte ki, annak tiltakozása ellenére. Farkas tábornok kényszerűségből vett tehát részt a perben, érdemben nem befolyásolta a tárgyalás menetét.

1945. március 27-én azonnali letartóztatását és nyugdíjazását rendelték el, amely elől öccséhez, a bajorországi Johanniskirchenbe költözött. 1945. április 18-án a Németországba települt Honvédelmi Minisztérium részéről őt kérték fel, hogy tárgyaljon a Honvédség nyugati hatalmak előtti fegyverletételéről az amerikai csapatokkal. A tárgyalások után, 1945. májusa és júliusa között saját kérésére a normandiai fougerville-i amerikai hadifogolytábor vendégszeretetéét élvezte, ahol a többi magyar tábornok is raboskodott. 1945. június 19-én kelt rendeletével, távollétében Vörös János magyar honvédelmi miniszter háborús bűnősként (mintegy 100 tisztársával együtt) közigazgatási úton lefokozta és kicsapta a Honvédség kötelékéből, mindenféle hatósági vizsgálat vagy bírósági ítélet nélkül.

A hazatérés helyett a nyugati emigrációt választotta, először a bajorországi Johanniskirchen, 1950. október 17-től pedig már a Németországi Szövetségi Köztársaság Arnstorf településén élt.

Emigrációs tevékenysége és rehabilitációja

Az emigrációban jelentős szerepet vállalt az első emigráns szellemi irányzat, az 1946-ban létrejött Magyar Szabadság Mozgalom megszervezőjeként és vezetőjeként, amelynek kezdetben Európa-szerte mintegy 60 000 tagja volt, s a nyugati hírszerző szervek támogatását is élvezte. A Mozgalom célja a hazatérés és a korábbi társadalmi rend visszaállítása volt. 1947. augusztus 20-án a bajorországi Altöttingben a nyugatra menekült korábbi magyar parlamenti képviselők a nyugati magyar ellenkormány miniszterelnökévé választották, azonban 1948-ban lemondott tisztségéről. Mint a Nemzetek Antiboldsevista Tömbjének társelnöke és katonai szárnyának vezetője, élénk nemzetközi propagandát fejtett ki a Szovjetunió és az annak érdekszférájába tartozó úgynevezett népi demokráciák ellen. 1948-tól részt vett minden jelentős antikommunista konferencián és világkongresszuson. Mindez kiváltotta a magyarországi kommunista vezetés ellenreakcióját, mivel a hazai közvélemény előtt háborús bűnösnek akarták diszkvalifikálni: távollétében a Budapesti Büntetőtörvényszék 1950. március 30-án életfogytiglani fegyházbüntetésre, állásvesztésre, teljes vagyonek kobzásra és politikai jogainak tíz évre történő felfüggesztésére ítélte. Az 1950-es években a magyar titkosszolgálatok még több lejárató akciót indítottak Farkas Ferenc tábornok ellen, de a magyar emigráció soraiban nem értek el vele különösebb hatást.

József Ágost tábornagy halála után, 1962-től 1977-ig az emigrációba kényszerült Vitézi Rend harmadik főkapitánya volt. A Szent László Társaság kormányzójaként is számottevő tevékenységet fejtett ki, továbbá a nyugat-németországi magyar cserkészlet szervezésében is meghatározó szerepet vállalt. Felesége halála után, 1964-től özvegyen és egyedül élt. 1980. április 14-én hunyt el az akkori Nyugat-Németország Arnstorf bei Landau településén. 1980. április 18-án temették el a helyi templomkert temetőjében.

Kései rehabilitálására is sor került: a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága 1998. december 7-én a Budapesti Büntetőtörvényszék 1950. március 30-án kelt marasztaló ítéletét hatályon kívül helyezte. A Fővárosi Bíróság 1999. június 16-án hozott határozatával az ellene folytatólagosan elkövetett háborús bűntett

miatt indult eljárást jogerősen megszüntette. 2006 októberében a honvédelmi miniszter előterjesztésére Sólyom László köztársasági elnök vezérezredesi rendfokozatát posztumusz helyreállította.

Tevékenysége a magyar cserkészmozgalomban

Farkas Ferenc a magyar cserkészmozgalom egyik meghatározó alakja volt. 1921-től nyolc éven át a szombathelyi III. cserkészkerület irányítója és a 48. Rákóczi tanonc cserkészcsapat vezetője, 1928–1945 között a Magyar Cserkészszövetség elnökségi tagja, 1942-től 1945-ig a Magyar Cserkészszövetség országos társelnöke (vezetője) volt. Több hazai és nemzetközi táborozáson vett részt. Teleki Pál felkérésére megszervezte a cserkészek 1933-ban Gödöllőn rendezett IV. Világdzsemboriját. A nemzetközi tábor, amelyen 30 ezer cserkész (közülük 15 ezer külföldi) vett részt, hatalmas szervezői és erkölcsi sikert hozott a magyar cserkészlet számára. A főszervező Farkas Ferenc munkáját Lord Baden-Powell (a cserkészmozgalom alapítója) díszes oklevéllel és az Ezüst Farkas Rend adományozásával ismerte el. A Magyar Cserkészszövetség pedig Fehér Szarvas Renddel tüntette ki őt. Korábbi sikere után megbízást kapott az 1938-ban Budapesten rendezett 34. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus előkészítésére, amelynek a főszervezője volt. Feladatát a legnagyobb sikerrel oldotta meg, amiért mind a Szentszék, mind a kormányzó a legmagasabb elismerését fejezte ki. 1941. április 3-án Horthy kormányzó Farkas vezérőrnagyot nevezte ki Magyarország főcserkészévé. Irányítása alatt a cserkészlet katonai irányba tolódott el, amivel az volt a célja, hogy kifogja a szelet a rivális Levente Mozgalom vitorlájából. A Magyar Cserkészszövetség vezetése idején megőrizte külföldi kapcsolatait, amelyek azonban az 1944 márciusában végbement német megszállás után megszakadtak.

Címei és elismerései

1928. június 17-én első világháborús érdemei alapján vitézi címet adományoztak számára. 1510-ből származó nemesi címét és a kisbarnaki előnév jogos használatát 1936. november 13-án a magyar Belügyminisztérium újból elismerte. 1943. augusztus 10-től főcserkészként az Országos Közoktatási Tanács tagja volt.

Érdemei és szakmai kompetenciái elismeréseképpen számos osztrák–magyar és magyar kitüntetést mondhatott magáénak. 1913-ban az 1912–1913. évi

Mozgósítási Keresztet, 1915-ben a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítménnyel (1917-től kardokkal), valamint a Bronz Katonai Érdemérmét hadiszalagon (1917-től kardokkal), 1917-ben a Károly Csapatkeresztet, 1918-ban a Sebesültek Érmét, szalagján egy sávval, 1930-ban a Magyar Érdemkereszt IV. osztályát, 1932-ben a Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1933-ban a Magyar Érdemkereszt III. osztályát, 1938-ban a Magyar Érdemrend középkeresztjét, 1941-ben a Felvidéki és az Erdélyi Emlékérmét, továbbá a Nemzetvédelmi Keresztet, 1942-ben a Nagy Honvéd Sportügyességi Jelvényt, valamint a Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1943-ban a csillagot a Magyar Érdemrend középkeresztjéhez, 1944-ben a Magyar Érdemrend középkeresztjét a csillaggal hadiszalagon, kardokkal kapta meg. A fentiekén kívül az 1930-as években a Háborús Emlékérem kardokkal, sisakkal kitüntetés került a birtokába.

A külföldi kitüntetések közül 1939-ben a Pápai Pius Rend középkeresztjének, 1944-ben a német Vaskereszt II. és I. osztályának viselési engedélyét kapta meg.

Farkas Ferenc jelentősebb munkái

A katonai térképészet vázlatos ismertetése. Budapest, 1928–1929.

A IV. világháború. *Magyar Katonai Szemle*, (1933), 8. 228–233.

Harcászati elvek vezérszavakban. Budapest, Honvédtiszti Szabályzatismertető Tanfolyam, 1936.

A polgári belbiztonsági előkészületek és a közigazgatás. In Martonffy Károly (szerk.): *A mai magyar közigazgatás.* Budapest, Állami Nyomda, 1936. 830–838.

A magyar cserkészlet útja 1910–1937. A Magyar Cserkészszövetség huszonöt éve, 1912–1937. Budapest, Magyar Cserkészszövetség, 1937.

Az ország megszervezése háború esetén. *Magyar Katonai Szemle*, (1938), 9. 8–14.

Az országmozgósítás helyzete külföldön. In Martonffy Károly (szerk.): *A mai magyar város.* Budapest, Állami Nyomda, 1938. 92–106.

Tatárhágó visszanéz. Buenos Aires, Editorial Kárpát, 1952.

Kämpfe um den Tataren-Pass. Köln, Amerikai Magyar Kiadó, 1953.

Az altöttingi országgyűlés története 1947/49–1969. München, Mikes Kelemen Kiadóvállalat, 1969.

Vorwort. In Franz Adonyi-Naredy: *Ungarns Armee im Zweiten Weltkrieg. Deutschlands letzter Verbündeter.* Neckargemünd, Vowinkel, 1971.

Irodalom

- Bachó László, dezséri (szerk.): *A Magyar Kir. honvéd Ludovika Akadémia története*. Budapest, Magyar Királyi honvéd Ludovika Akadémia, 1930.
- Balla Tibor: *A honvédtisztképzés irányítóinak arcképcsarnoka. A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia igazgatói és parancsnokai, 1872–1945*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022.
- Bonhardt Attila: Kisbarnaki Farkas Ferenc és a rendelkezésre álló levéltári dokumentumok. *Hadtörténelmi Közlemények*, 120. (2007), 1. 203–219.
- Halmosy Dénes: *Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb külpolitikai szerződései*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó – Gondolat Könyvkiadó, 1983.
- Rada Tibor: *A Magyar Királyi honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglalt története (1830–1945)*. I–II. kötet. Calgary–Budapest, Gálos-Nyomdász – Magyar Történelmi Társulat, 1998–2001.
- Szakály Sándor: *A magyar katonai felső vezetés 1938–1945. Lexikon és adattár*. Budapest, Ister Kiadó, 2001.
- Szakály Sándor: *Történelem és publicisztika*. Budapest, Írott Szó Alapítvány – Magyar Napló – Veritas Történetkutató Intézet, 2015.

Források

- HM HIM Hadtörténelmi Levéltár, Tiszti anyakönyvi lapok 1892/426
HM HIM Hadtörténelmi Levéltár, Personalia gyűjtemény 335